

מראי מקומות- עבודה זרה ל"ד

דמשמע דתרתני קאמר, דהיינו, דאם קיבל עליו להתענות חצי היום, ואח"כ יאכל, או אם אכל עד חצי היום, וקיבל עליו להתענות לשאר היום, דצריך להתענות מדין תענית שעות. מיהו, בכה"ג אינו מתפלל תפלת תענית, כיון דסכ"ס לאו מעונה הוא. ושוב אמרי' דאם השלים, דהיינו, שקיבל עליו להתענות עד חצות היום, וכיון שהגיע לחצי היום, נמלך וגמרו, או איפכא, בכה"ג מתפלל תפלת תענית, כיון דמעונה. אולם העיר דבגמ' דתענית משמע דחד מילתא היא, דהיכא דמתענה תענית שעות מתפלל עננו, וכן מבואר בתוס' כאן (ואולי לא גרס תוס' 'ואם השלים', וצ"ע).

(ה) **לאחר שנים עשר חודש מותרין- ע' בשו"ת הרשב"א (א', תקע"ה) שכ' דהיתר זה שייך רק לגבי כלי יין, דאמרי' שכלה הלחלוּחית, אבל בשאר דברים (דהשתמש בהם בחמין) אין היתר של שהיית י"ב חודש, אלא צריך הגעלה גמורה. אולם ע' בחכס צבי (ע"ה) דכ' להתיר עכ"פ בדיעבד בחמץ בפסח לאחר י"ב חודש (ומשמע דס"ל כן בכל איסורים לענין דיעבד, ומשמע דס"ל דמעיקר הדין דבחמץ בפסח מותר לכתחלה, משום דנוהגין בני אשכנז לאסור נותן טעם לפגם לענין פסח, ע"ש לביאורו למה זה תלוי בזה, אבל כ' דלא מלא לבו להתיר לכתחלה, אבל בדיעבד שפיר אין לאסור).**

(ו) **הני גולפי שחימי ואוכמי, בתר תרי ירחי שתא שרי- כ' הראב"ד, דמה שנקט שחימי ואוכמי, היינו לומר דאע"ג דהגולפי נעשין שחימי ואוכמי מחמת היין, מ"מ מותרין הן לאחר י"ב חודש.**

(ז) **קיסתא דמורייס בלומא- פרש"י, דלא חיישינן לעירוב במדינה זו, דיין הוא ביוקר טפי ממורייס. וכ' הר"ן (יג. בדפי הרי"ף, ד"ה מורייס) דמכאן "שמעינן דלא חיישינן לעולם שיערב העובד כוכבים שום דבר כדי להעביר הישראל אא"כ הי' מרויח בדבר. ושמעי' תו שלא השוו חכמים מדותיהן**

(א) **זה תשמישו בחמין וזה תשמישו בצונן- כ' הריטב"א דלמדין מזה דהכל תלוי באם נשתמש בחמין או בצונן, וא"כ, אם נשתמש בכלי יין נסך בחמין, אז כולהו הוו אסירי, וכמו הא דחמץ בפסח. וא"כ, גוי שעשה פתיתין חמין ביין בכוס של חרס או זכוכית, הרי נאסר ע"י החמין ואינו יוצא מידי דופנו לעולם, ואסור להשתמש בו כלל. אבל כ' דכל זה היכא דידעי' בודאי דנשתמש בו תשמיש חם, אבל מן הספק, כיון שרוב תשמישין בצונן, אין חוששין שמא נשתמש בהן בחמין.**

(ב) **מתענין לשעות- העיר הריטב"א, מה נתחדש לנו בדין זה, הרי ודאי יש רשות לאדם להתענות לשעות. ואין לומר דהחידוש הוא דהמתענה לשעות מתפלל תפילת תענית, שהרי במס' תענית אי' מתענין לשעות, והמתענה לשעות מתפלל תפילת תענית, אלמא דב' דברים הם, וגם יש חידוש בהא דמתענין לשעות גרידא. ותי' דכיון דעיקר תענית שאדם מקבל עליו הוא בגדר נדרי צדקה, מה שנסתפק הגמ' הוא אם מי שמקבל עליו תענית שעות אם הוי קבלה בכלל, דהיינו שיהי' צריך לקיים נדרו. דהיינו, דודאי אי"ז בגדר נדרי איסור, דהא לא אסר שום חפצא, ולכן אינו יכול לחול מדין נדרי איסור. אלא הנדון הוא אם יכול להחשב נדרי מצוה, דזה שפיר חל אף על הגברא, וזהו הגדר בכל נדרי תענית, והשאלה הוא אם גם בתענית שעות אמרי' כן.**

(ג) **מתענין לשעות- כ' תוס' דמיירי שקיבלה על עצמו מאתמול, דאי לא קבלי', הרי כלל הוא בהל' תענית, דכל תענית שלא קיבלה עליה מאתמול לאו תענית הוא. אולם ע' בריטב"א שהבין בשי' רש"י כאן דס"ל אין צריך לקבל עליו מבעוד יום, וסגי בהא דקיבל עליו קודם השעות של התענית, ומה דאמרו דכל תענית שלא קיבל עליו מבעוד יום לאו תענית הוא, אי"ז אלא בתענית גמור.**

(ד) **הלכתנא מתענין לשעות, ואם השלים, מתפלל תפלת תענית- כ' התורת חיים**

(י) **מאי איריא רוב עגלים, אפי' מיעוט נמי-** העיר הרמב"ן, הא לכאור' הי' יכול להק' גם מ"ט דרבנן, הרי אם רוב עגלים נשחטין לע"ז, א"כ גם הרבנן צריכין לאסור. אלא משום דכיון דלא מפרשא בהדיא דלודו רבנן בכה"ג (היכא שרוב עגלים נשחטים לע"ז), ולא פשיטא לי' טעמא דרבנן, דהא לקמן אמרי' חילוק אם האיסור בעין או לא, וא"כ אולי י"ל דרבנן הקילו משום זה, וא"כ אפי' ברוב נמי. ועוד תי', דהי' ידוע דלא הי' רוב בהמות נשחטות לע"ז (וצ"ל דמה שנקט לשון "רוב" לאו דוקא, אלא הכוונה להרבה), אלא דהי' ס"ל להגמ' דר"מ חייש אפי' למיעוטא דמיעוטא, וא"כ זהו הביאור בקר' הגמ' אפי' מיעוטא נמי, דהיינו, לא מבעיא מיעוטא דאסור, אלא לפי ר"מ יש לחוש למיעוטא גמור, דהיינו משום מיעוטא דמיעוטא.

(יא) **כיון דאיכא רוב עגלים, וכו', הו"ל מיעוטא דמיעוטא, וכו' - כ' הריטב"א** דכל היכא דהוי חד מיעוט בחד ספק, אפי' אם הוא מועט מאד במספר, חייש ר"מ, ולכן חייש לסריס ואיילונית לענין יבום. אבל היכא דאיתי מתרי ספיקי, זהו מיעוטא דמיעוטא דלא חייש לי' ר"מ, והכי מוכח הכא, וזהו נמי לשון ד"מיעוטא דמיעוטא", דהיינו ב' מיעוטים.

(יב) **גבי עגלי עבודת כוכבים ניהא לי' בנפחי-** פ"י הריטב"א, דכיון דניהא לי' בנפחי, א"כ דעתו להתפס איסור ולעשות תקרובת נמי מפרשה.

באיסור המורייס, לאסור אותו בכל מקום ובכל זמן. הלכך מסתברא שלא נאסר אלא בזמן שרגילין לתת לתוכו יין, אבל בזמן שאין רגילין לתת לתוכו יין מותר.

(ח) **ההוא ארבא דמורייסא דאתי לנמילא דעכו, וכו' - כ' תוס' (ד"ה מורייס) דכאן מיירי בארבא של אומן, והי' ניכר שהי' בפעם ראשון ושני (דהיינו, משום דמבואר בגמ' דרק בפעם ראשון ושני מותר). וכ' המהרש"א דלא הבין כמו פרש"י במה דפעם ראשון ושני חלוק. דהיינו, דרש"י ס"ל דמה דאין האומן נותן יין בפעם ראשון ושני, היינו משום דהיין מקלקל המורייס בפעם ראשון ושני. וא"כ, למה צריכין שום שמירה על פעם ראשון ושני, ולמה צריכין לומר עכשיו משום דהיין ביוקר, הא בלא"ה נמי לא רמי בי' יין, משום קלקול המורייס. ולכן כ' המהרש"א דתוס' פ"י דברי הגמ' באו"א, וביאר דבפעם ראשונה ושני המורייס אין צריך להיין, שהוא טוב בלא היין. אבל מפעם שלישית ואילך רמינן בהו חמרא, משום דעדיף טפי עם חמרא. וא"כ, שפיר צריכין לעשות שמירה אפי' לשל אומן בעכו, ואפי' בפעם ראשונה ושני, משום דבעכו היין בזול וא"כ הו' רמו בי' חמרא. אבל עד האידנא לא היו צריכין לשום שמירה, לפי שהיין הי' ביוקר וא"כ ודאי לא היו רמי בי' יין בפעם א' וב'. אבל בפעם ג' היו רמי בי' יין אע"פ שהוא ביוקר, כיון דאז יותר טוב הוא ביין.**

(ט) **דלמא אידי דצור אתו, דשוי חמרא, וכו' - ע' בטור (יו"ד קי"ד, י"א) דכ' דהיכא דהולך ממקום שהיין יוקר למקום שהוא זול, מותר ואין חוששין שמא הלך במקומות הזול. והק' הבית יוסף, הרי כאן משמע דחיישינן, ורק משום דהתם איכא עקולי ופשוירי, הוא דלא חיישינן, אבל בלא"ה חיישינן. וכ' הדרכי משה (ו') דאין ראי' מהגמ' כאן כנגד הטור, דמה דהגמ' חשש שמא הלך בדרך צור, היינו משום שבאותה דרך הי' ידוע דאיכא מקום שהיין שם בזול, ולכן פריך דלמא בצור אתא. אבל בלא"ה, אין חוששין מן הסתם שמא עבר אצל מקומות שהיין שם זול, בזה לא חיישינן.**